

Nie patrzmy w bok!

Propozycje scenariuszy godzin wychowawczych

Klasy IV–VIII: „Nie patrz w bok – 5 rzeczy, które możesz zrobić” (45 min)

Zanim zaczniesz zajęcia: zasady bezpiecznej rozmowy

- Pracujemy wyłącznie na przykładach fikcyjnych. Nie wywołujemy imion, nie wskazujemy „ofiar” ani „osób, które krzywdzą”, nie prowadzimy śledztwa na forum klasy.
- Każdy z uczniów i uczennic ma prawo nie zabierać głosu. Udział w scenkach jest dobrowolny; nikt też nie musi opowiadać o własnych doświadczeniach.
- Jeśli w trakcie lekcji ujawni się prawdziwa sytuacja przemocy – nie rozstrzygaj jej publicznie. Podziękuj, umów się na rozmowę indywidualną po lekcji i uruchom szkolne procedury (nauczycieli_lek, zasada 6): wychowawca, pedagog/psycholog, dyrekcja, dalsze działania zgodne z obowiązującymi standardami ochrony małoletnich).
- Jeżeli w klasie są uczennice i uczniowie z Ukrainy (lub inne osoby, które dotyka hejt, wykluczanie czy przemoc słowna lub fizyczna) – nie kieruj na nich bezpośrednio uwagi, nie proś o „opowiadanie, jak to jest”. Lekcja ma raczej wzmacniać całą klasę jako potencjalnych świadków – uważnych, wspierających i odpowiedzialnych, a nie wystawiać nikogo na świecznik.
- Na koniec każdej lekcji przypomnij numery: 116 111 (całodobowy telefon zaufania dla dzieci i młodzieży FDDS), 800 12 12 12 (Dziecięcy Telefon Zaufania RPD). Dla dorosłych: 800 100 100 (telefon dla rodziców i nauczycieli_lek FDDS).
- Ta lekcja to tylko początek, nie jednorazowa akcja. Uczniowie uwierzą w „nie patrzmy w bok” tylko wtedy, gdy zobaczą, że dorośli reagują zawsze (plakat dla nauczycieli_lek, zasada 1).
- Czas trwania poszczególnych części zajęć jest orientacyjny, dopasuj go do potrzeb klasy i przebiegu lekcji. Można też oczywiście modyfikować także kolejne elementy scenariusza, scenki i inne aktywności.

Cele

- Uczeń i uczennica rozumie, że świadek ma wpływ na przebieg sytuacji przemocy i hejtu.
- Uczeń i uczennica zna 5 kroków reagowania z plakatu i potrafi dobrać najlepsze i najbezpieczniejsze sposoby reagowania do sytuacji hejtu, wykluczania czy przemocy – także w internecie.

Materiały

- Plakat dla uczniów i uczennic (wydruk dla każdej grupy lub wyświetlony na ekranie), karteczki samoprzylepne, opisy sytuacji (poniżej).

Przebieg zajęć

- Wejście: dlaczego milczymy? (7 min). Pytanie do klasy: „Wyobraźcie sobie, że ktoś na korytarzu wyśmiewa ucznia. Dookoła stoi 10 osób i nikt nic nie robi. Dlaczego?”. Zbieramy odpowiedzi na tablicy (strach, „to nie moja sprawa”, „ktoś inny zareaguje”, „nie wiem, co zrobić”). Puenta: to normalne uczucia – ale zawsze znaleźć można takie sposoby reagowania, które nie wymagają bohaterstwa.
- Praca z plakatem (12 min). Dzielimy klasę na 5 grup, każda dostaje jeden krok z plakatu (Bądź obok / Odwróć uwagę / Powiedz dorosłemu / Nie podawaj hejtu dalej / Wesprzyj po wszystkim). Grupa odpowiada: na czym polega ten krok, kiedy jest najlepszy i wymyśla własny przykład zdania lub gestu. Prezentacje po 1 minucie.
- Trudne sytuacje: co zrobić? (13 min). Grupy losują fikcyjne sytuacje i wybierają 1–2 kroki z plakatu, które byłyby bezpieczne i skuteczne. Przykłady sytuacji: (a) na przerwie grupa przezywa chłopaka z powodu akcentu; (b) na klasowej grupie ktoś wrzucił przerobione, ośmieszające zdjęcie koleżanki i ludzie dają pod nim lajki; (c) nikt nie chce usiąść w parze z nową uczennicą; (d) starszy uczeń zaczepia młodszego przy szatni. Omawiamy: dlaczego ten krok, co może pójść nie tak oraz kiedy trzeba od razu wołać dorosłego (gdy jest niebezpiecznie!).
- Nasz klasowy kodeks (10 min). Każdy pisze na karteczce jedną rzecz, którą jest gotów robić („nie lajkuję hejtu”, „siadam obok osoby, którą ktoś wyklucza”, „mówię wychowawczyni”). Przyklejamy wokół plakatu – powstaje kodeks, a następnie odczytujemy propozycje z karteczek, już bez podawania autorów wpisów.
- Zakończenie (3 min). Podkreśl jeszcze raz główne przesłanie zajęć: nie musisz być bohaterem, wystarczy mały gest wsparcia i zgłoszenie sprawy nauczycielom. Przypomnij, że ty i wszyscy inni nauczyciele nie zgadzacie się na to, by ktoś był źle

traktowany, wykluczany czy hejtowany i będziecie zawsze na nie reagować: Podaj numery telefonów 116 111 i 800 12 12 12 – dla osób krzywdzonych, a także świadków.

Wskazówki dodatkowe

- Przy sytuacji (b) podkreśl krok 4: zrzut ekranu i zgłoszenie dorosłemu oraz w aplikacji, w której pojawił się ośmieszający wpis – a nie komentowanie, nawet w obronie ofiary, które zwykle “nakręca” zasięgi.
- Uważaj, by przykład z akcentem nie odnosił się do konkretnej osoby z klasy; jeśli w klasie są dzieci z Ukrainy, możesz zmienić szczegół w scenie (np. uczeń, który sepleni).

Po lekcji, czyli co dalej?

Wskazówki dla osób prowadzących zajęcia

- Powieś plakat uczniowski w klasie lub na korytarzu; wracaj do niego przy realnych sytuacjach i kolejnych okazjach („który krok możemy tu zastosować?”).
- Poinformuj rodziców (np. w dzienniku elektronicznym), że klasa rozmawiała o reagowaniu świadków – to wzmacnia przekaz w domu.
- Zaplanuj powrót do tematu np. za 2–3 miesiące. Jednorazowe zajęcia podnoszą wiedzę i uruchamiają myślenie, zwiększają też uważność i pomagają rozpoznać sytuacje wykluczania, hejtu i przemocy, ale postawy zmienia dopiero konsekwencja dorosłych w stosowaniu zasad reagowania oraz w egzekwowaniu normy: “w naszej szkole tak nie traktujemy innych ludzi”.